

RUDOLF SCHNACKENBURG, *Die sittliche Botschaft des Neuen Testaments*, Bd. II: Die urchristlichen Verkündiger, Völlige Neubearbeitung, Herder, Freiburg 1988.

Već smo prikazali (BS 4/1988, str. 162–163) prvi svezak ovoga posve obnovljenog i proširenog priručnika novozavjetne etike (Čudoredna poruka Novoga zavjeta), što ga je s posebnom stručnošću i s velikom ljubavi priredio Rudolf Schnackenburg, poznati biblijski stručnjak, aktivan i plodan iako već duže vremena u mirovini.

Izišao je i drugi svezak i tako je djelo dovršeno. Djelo je izišlo kao dopunski svezak uvaženom »Herderovu teološkom komentaru Novoga zavjeta«, kojemu je sam Schnackenburg jedan od urednika.

Raspored gradiva je u ovom priručniku i stručan i veoma pregledan. Dok je prvi svezak obradio prva dva sloja u nastajanju novozavjetnih spisa (Od Isusa do prve zajednice), ovaj drugi svezak obrađuje treći sloj, tj. prve kršćanske navjestitelje (*Die urchristlichen Verkündiger*, kako stoji u podnaslovu).

Ovaj drugi svezak ima 285 stranica i podijeljen je u šest poglavlja s dvadeset i dva paragrafa. Prvo je poglavlje posvećeno, kako se može i očekivati, apostolu Pavlu. Drugo poglavlje obuhvaća poslanice koje se danas ne smatraju Pavlovima, ali potječu iz kruga oko Pavla (Kološanima, Efežanima, Pastoralne poslanice). Treće poglavlje obrađuje sinoptike Marka, Mateja i Luku, a četvrto je posvećeno Ivanu, za kojega je Schnackenburg uvaženi specijalist te je o njemu napisao komentar u nekoliko svezaka. Peto poglavlje obrađuje Jakova, a šesto i zadnje »ostale praktičarske navjestitelje (Prva Petrova poslanica, Poslanica Hebrejima, Poslanica Jude apostola i Druga Petrova te otkrivenje Ivanovo). Na kraju je kratak »pogled unatrag i unaprijed: novozavjetna etika u današnjem horizontu«.

Nemoguće je iznijeti bogatstvo iznesenih misli i pogleda, koji su ujedno i solidni i odmjereni. I kršćanski etičar i bibličar morat će češće posegnuti za ovom knjigom, koja je ujedno i veoma dobar priručnik, vjerojatno danas najbolji i najmetodičniji priručnik novozavjetne etike.

Posebice kršćanski etičar će morati češće voditi računa o raznim nijansama novozavjetnog etosa. Od posebne je koristi kad Schnackenburg opisuje Pavlovo poimanje kršćanske slobode i, napose, savjesti. Pavao, na primjer nije uzeo pojam »syneidesis« iz stoičke filozofije, kako se to često znade ponavljati, nego iz pučke etike onoga vremena. Poteškoće pravi često ono shvaćanje »grijeha na smrt« (1 Iv 16–17). Schnackenburg to vidi u kontekstu kršćanske zajednice okružene krivovjerjima te dodaje »Tu se pokazuje u Ivanovoj zajednici nedostatak otvorenosti prema izvanjskom svijetu« (str. 190). Veoma lijepo autor razrješava navodno neslaganja Pavla i Jakova s obzirom na »djela«; Pavao govori o »djelima zakona« u židovskom smislu, dok Jakov govori o djelima koja treba da čini kršćanin (str. 216).

Inače Schnackenburg upotrebljava izraz »parakleza« umjesto »pareneza«, jer smatra, kao i neki drugi, da to bolje odgovara stilu apostolskog opominjanja.

Sve u svemu: priručnik skoro nezaobilazan u biblijskom utemeljenju kršćanske etike. Egzegetska stručnost spojena je s osjećajem za moralne probleme današnjice, ali ostajući uvijek u biblijskoj perspektivi i ne forsirajući pojedine tekstove.

Na početku svakog paragrafa je odabrana biblijska bibliografija, većinom njemačka (možda bi bilo dobro i nešto više engleske, posebice američke, koja je u novije vrijeme veoma bogata), a na kraju biblijski i stvarni registar te popis glavnih grčkih riječi.

Marijan Valković

H. MERKLEIN (izd): Neues Testament und Ethik. Für Rudolf Schnackenburg, Freiburg, Herder 1989, 595 str, DM 88.

Ovo je zborni djelo s prilogima 29 egzegeta u čast 75. obljetnice Rudolfa Schnackenburga. Teme su uplanirali i suradnike pronašli J. Blank, G. Dautzenberg, H. Merklein i K. Müller. Merklein u predgovoru opravdava naslov zbornog djela »Novi zavjet i etika« činjenicom da je jubilarac tri puta izdavao knjigu o moralnoj poruci Novog zavjeta te je svaki puta proširivao ugrađujući nove rezultate egzegeze: god. 1954, zatim 1962. (to je izdanje prevedeno na francuski, talijanski, američki, španjolski i poljski) te konačno 1986 (Band I: *Vom Jesus zur Urkirche*, 272 str) i 1988. (Band II: *Die urchristlichen Verkündiger*, 288 str).

Navodim najprije sve teme, zatim ću se osvrnuti na neke od priloga. E. Grässer iz Bonna naslovio je svoj prilog: »Napomene o naučnici 'Interimsethik' nužna korektura« (str. 16–30). J. Becker iz Kiela piše o »Isusovu etosu i važenju Zakona« (31–52). A. Vögle iz Freiburga obrađuje: »Trajni žalac Mt 5,39b–42 paral Lk 6,29–30« (53–57). G. Schneider iz Bochuma obradio je temu: »Imitatio Dei kao motiv 'Isusove etike'« (71–83). Baptistički egzegeta G. R. Beasley-Murray iz SAD piše o: »Matej 6,33 – Kraljevstvo Božje i Isusova etika« (84–98). Rudolf Pesch, laik egzegeta iz Münchena, istražuje temu: »Isus i glavna zapovijed« (99–109). G. Lohfink iz Münchena obradio je pitanje: »Predegzistentni plan spasenja. Smisao i pozadina trećeg zaziva u Očenašu« (110–133). H. Ritt iz Bonna uzima temu iz četvrtog evanđelja: »Kristološki imperativ. Metafora o trsu u poticajima oproštajnog govora (Iv 15,1–17)« (136–150). Ivanovsku temu obradio je i H. J. Klauck iz Würzburga: »Bratoubojstvo i bratska ljubav. Etičke paradigme u 1 Iv 3,11–17« (151–169). U drugom odsjeku su teme iz Pavla i deuteropavlovskih spisa.

O. Merk iz Erlangena piše o »Nasljedovanju Krista. Etičke perspektive u pavlovskoj teologiji« (172–206). Protestantski egzegeta E. Lohse iz Göttingena obradio je temu: »Pozivanje na savjest u pavlovskoj etici« (207–219). U. Luck iz Kiela piše o »Dobru i zlu u Rimljanima 7« (220–237). H. Merklein, kojeg je jubilarac R. Schnackenburg po disertaciji o crkvenoj službi prema Ef uveo u svijet suvremene egzegeze, piše o: »Smislu i svrsi Rim 13,1–7. Semantička i pragmatična struktura jednog spornog teksta« (238–270). G. Dautzenberg iz